

Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ulkomaisen työvoiman käytön yleisiä edellytyksiä koskeva linjaus

Alueellisen linjauksen lähtökohtia

Alueellinen linjaus perustuu Ulkomaalaislakiin (301/2004) ja valtakunnalliseen linjaukseen ulkomaisen työvoiman käytön yleisistä edellytyksistä (Vnp 11.10.2012).

Ulkomaalaislaissa ja valtakunnallisissa linjauksissa on määritelty tehtävät, alat ja asemat (esim. perheenjäsen), joihin liittyy oikeus tehdä työtä ilman työntekijän oleskelulupaa. Näistä tehtävistä, aloista ja asemista, joihin ei siis myöskään liity aluetason harkintaa, löytyvät tiedot esim. maahanmuuttoviraston internet-sivuilta (<http://www.migri.fi/>). Näitä ja 1.1.2018 voimaan astuneessa kausityölupalaissa mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta EU/ETA-maiden ulkopuoliset asukkaat tarvitsevat Suomessa tapahtuvaan työskentelyyn työntekijän oleskeluluvan.

1.1.2018 alkaen voimaan tulleessa kausityölupalaissa säädetään menettelystä, jota noudatetaan kolmansien maiden kansalaisiin silloin, kun he ovat tulossa Suomeen työhön kausityöksi määriteltäviin tehtäviin. Kausityöksi määriteltävät maatalouden ja matkailualan toimialat luetellaan asetuksessa (966/2017). Näihin tehtäviin tuleville myönnetään työntekijän oleskeluluvan sijaan kausityöoleskelulupa (tai kausityötodistus alle 90 päivää kestävässä työsuhteissa) ja se myönnetään hakijoille Maahanmuuttovirastossa. Mikäli kausityö kestää alle 90 päivää ja työntekijä tarvitsee maahantuloon viisumin, niin kausityöviisumi myönnetään suomen edustustossa. Kausityöhön oikeuttava lupa voidaan myöntää enintään yhdeksäksi kuukaudeksi kahdentoista kuukauden jaksolla (Laki kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä kausityöntekijöinä työskentelyä varten (907/2017)).

Työntekijän oleskelulupapäätökset perustuvat kokonaisharkintaan. Päätöstä tehdessä keskeisenä lähtökohtana ovat työvoiman saatavuusharkinta ja ennakkovalvonta. Ennakkovalvonnalla selvitetään työnantajan ja toimeksiantajan edellytykset mm. työsuhteen ehtojen ja työnantajavelvollisuuksista suoriutumisen osalta.

Alueellisissa linjauksissa tarkoituksenmukaista on lähinnä ottaa kantaa työmarkkinoiden erityispiirteisiin liittyviin kysymyksiin, kuten arvioihin työvoiman saatavuudesta eri ammatti- ja toimialoilla. Valtioneuvoston päätöksen mukaan alueellisissa linjauksissa tulee työvoiman saatavuusarvion lisäksi linjata saatavuuden selvittämiseen liittyvä ”kohtuullinen aika”. Työntekijän oleskelulupahakemuksia keskitetysti käsittelevät TE-toimistot tarvitsevat alueellisia tietoja niiltä alueilta, joilla työnteko tapahtuu. Varsinais-Suomen alueen työntekijän oleskelulupahakemukset käsitellään Pirkanmaan TE-toimistossa.

Menettely työntekijän oleskelulupaa haettaessa

Työntekijän oleskeluluvan myöntäminen perustuu ulkomaalaislain mukaan harkintaan, jossa tulee

- 1) selvittää tarkoitettuun työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan työvoiman saatavuus kohtuullisessa ajassa;
- 2) huolehtia siitä, että työntekijän oleskeluluvan myöntäminen ei estä 1 kohdassa tarkoitetun henkilön työllistymistä; ja
- 3) varmistaa se, että työntekijän oleskelulupa myönnetään vain edellytykset täyttävälle henkilölle, jos työssä vaaditaan erityistä pätevyyttä tai hyväksytyä terveydentilaa.

Kun työnantaja esittää TE-toimistolle tarpeensa rekrytoida työvoimaa EU/ETA –maiden ulkopuolelta, tulee työnantajan kanssa käydä läpi erilaiset vaihtoehdot rekryointitarpeiden täyttämiseksi. Mikäli työmarkkinoilla olevasta työvoimasta ei löydy tarvittavia osajia, tulee selvittää, olisiko olemassa olevan työvoiman koulutuksella (rekrykoulutus) saatavissa työvoimatarve tyydytetyksi. Koulutukseen tarvittava aika tulee suhteuttaa työvoimatarpeen aikatauluun, jottei työn suunniteltu aloittamisaika viivästy.

Varsinais-Suomessa edellytetään työvoiman saatavuuden arvioimiseksi pääsääntöisesti, että työpaikan on oltava avoinna työhallinnon tietojärjestelmässä vähintään kaksi viikkoa. Jollei tänä aikana tehtävän edellyttämän ammattitaidon omaavaa työvoimaa löydetä, voidaan työlopaa puoltaa työvoiman saatavuuden perusteella. Tällä menettelyllä varmistetaan myös se, ettei työntekijän oleskeluluvan myöntäminen estä työhön sopivan, työmarkkinoilla käytettävissä olevan työvoiman työllistymistä. Jos ala tai tehtävä on sellainen, että siihen liittyy realistista EU/ETA-liikkuvuutta, paikasta ilmoitetaan myös EURES –järjestelmässä, ns. liputusmenettelyä käyttäen.

Rekryointivaiheessa tulee myös tarkistaa onko vastaavia ulkomaille suuntautuvia rekryointitoimeksiantoja käynnissä ja työhallinnon tiedossa. Esimerkiksi EURESin ja sen tukena olevan ESR-projektin toimesta on sosiaali- ja terveysalalla vireillä hankkeita, joiden tavoitteena on lähtömaassa tapahtuvan ehdokasvalinnan ja koulutuksen jälkeen tukea työperäistä maahanmuuttoa hankkeessa mukana olevien työnantajien tarpeisiin.

Työpaikan avoinna olon aikana tulee mahdollisuuksien mukaan selvittää myös maahanmuuttajien kotouttamista hoitavien toimijoiden/hankkeiden mahdollisuudet sijoittaa esim. vastaanottokeskuksissa olevia turvapaikanhakijoita avautuviin tehtäviin. ELY –keskus toteuttaa pakolaisten kuntiin sijoittamisessa ns. kohtaantomuuton mallia, jossa pakolaiset pyritään sijoittamaan kuntiin alueen elinkeinoelämän tulevaisuuden tarpeet huomioiden. Turvapaikanhakuprosessin aikana työtä hakevia maahanmuuttajia tulisi ohjata sijoittumaan pääsääntöisesti sellaisiin tehtäviin, joissa työvoiman saatavuus on heikentynyt.

Työvoiman saatavuusongelmat Varsinais-Suomessa

Poikkeuksen kahden viikon avoinna olon säännöstä muodostavat sellaiset tehtävät ja ammattialat, joihin haetaan pitkälle koulutettua ammattitaitoista työvoimaa jatkuvasti julkisella haulla tai tehtävät, joista työ- ja elinkeinotoimistolla on tuoreen kokemuksensa ja alueellisen ennakkointitiedon perusteella tietoa työvoiman saatavuuden tilanteesta.

Alueen TE-palveluitten näkemys ammattialoista, joihin liittyy työvoiman saatavuusongelmia, tulee tiivistetysti ilmi kaksi kertaa vuodessa laadittavasta Ammattibarometrissa. Ammattibarometrin ja muun käytettävissä olevan tiedon pohjalta vaikeimmin täytettäviksi ovat osoittautuneet

- sosiaali- ja terveysala: lääkärit, hammaslääkärit ja vähintään ammattikorkeakoulutasoa edellyttävät tehtävät

- maatalous- ja puutarhanhoito sekä osaamisvaatimuksiltaan vastaavat tehtävät kyseisten alojen ensivaiheen jalostustyössä (esim. vihannesten pakkaustehtävät)
- ravitsemusala: kokit, pl. pizzeria- ja kebab-kokit.
- metalliteollisuuden tuotannon -ja suunnittelun ammattilaiset pl. avustavat tehtävät ja kokoonpanotyö
- rakennusalan työntekijät ja työnjohtajat. Työntekijätasolla saatavuusongelmia on ollut seuraavissa ammattiryhmissä: raudoittajat, betonityöntekijät, rakennussaneeraaja (ml.asbestityö), mattoasentajat, julkisivumuurarit, laatoittajat ja eristäjät
- kuljetusala: kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat (tavaraliikenne), ml. maanrakennuskoneiden kuljettajat

Mikäli työntekijän oleskelulupaa haetaan edellä mainituille aloille, niin työvoiman saatavuutta ei tarvitse lähtökohtaisesti enää selvittää avoimella työpaikkailmoituksella työhallinnon asiakastietojärjestelmässä. Tarkempi selvitys tehtävänimistä ja seutukunnista, joita tämä poikkeus koskee, löytyy ammattibarometrin nettisivulta (<http://www.ammattibarometri.fi/>).

Ajantasainen arvio työmarkkinatilanteesta löytyy valitsemalla vertailuun Varsinais-Suomen TE-toimiston alue. Arvio työmarkkinatilanteesta esitetään yhteenvetona koko maakunnan alueelta, mutta myös eri seutukuntia koskevana. Mikäli tietyn ammatin osalta koko maakunnan arvio työmarkkinatilanteen kehityksestä osoittaa arvioita "paljon pulaa hakijoista" tai "pulaa hakijoista", voidaan työpaikan avoimeksi ilmoittamisesta siis luopua, jollei tietyn seutukunnan tilanne selvästi poikkea maakunnan kokonaistilanteesta eli arvio osoittaa "liikaa hakijoita" tai paljon liikaa hakijoita".

Muiden kuin edellä mainittujen ammattialojen osalta työlupayksikkö voi tehdä poikkeuksen työpaikan avoimeksi ilmoittamiseen myös, mikäli yksittäinen tehtävä on Varsinais-Suomen ammattibarometrissä arvioitu pula-alaksi kyseisellä seutukunnalla.

Mikäli yksittäistapauksissa on epäselvää onko haettu tehtävä vapautettu työvoiman saatavuusharkinnasta Varsinais-Suomen alueella, niin työlupayksikkö varmistaa alueen kannan Varsinais-Suomen TE-toimistoon nimetyiltä yhdyshenkilöiltä, jotka hoitavat kyseisen tilanteen arvioinnin ja ovat tarvittaessa yhteydessä työntekopaikkaan ja selvittävät siellä tarvittavat tehtävän osaamisvaatimukset. Varsinais-Suomen TE-toimiston yhdyshenkilöt pyytävät tarvittaessa työnantajaa avaamaan työpaikan saatavuuden selvittämiseksi ja seuraavat rekrytoinnin etenemistä.

Mikäli työvoiman saatavuutta selvitetään työpaikan avoimeksi ilmoittamisella, niin työnantajan tulee raportoida TE-toimistolle kirjallisesti, millaisia yhteydenottoja työnhakijoilta tuli ja mitkä olivat mahdollisia soveltuvuuden esteitä.

Ennakkovalvonta

Osana työntekijän oleskelulupapäätöksen osaratkaisua TE-toimiston työlupayksikkö selvittää työnantajan ja toimeksiantajan edellytykset mm. työsuhteen ehtojen ja työnantajavelvollisuuksista suoriutumisen osalta. Työlupayksikkö myös tarkistaa, että työlupahakemuksessa tarkoitettun ulkomaalaisen osaamis- ja koulutustaso ovat sellaisia, mitä saatavuusharkinnan yhteydessä on arvioitu.

Ulkomaalaiselle maksettavan palkan tulee vastata saatavuusharkinnassa kohteena olevan työvoiman palkkatasoa. Palkan pitää vastata kunkin alan yleissitovan työehtosopimuksen määräyksiä ja olla työtehtävän vaativuuden mukainen. Tämä liittyy riittävän toimeentulon edellytysten selvittämiseen. Suomeen töihin tulevan toimeentulon tulee valtioneuvoston linjauksen mukaan olla turvattu säännöllisesti kuukausittain.

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen näkemyksen mukaan toimeentulon turvaaminen edellyttää kaikilla aloilla sitä, että tarjolla oleva työ on lähtökohtaisesti kokoaikaista. Työluvan myöntäminen osa-aikaiseenkin työhön on mahdollista, mutta työajasta riippumatta toimeentulon edellytysten tulee täytyä.

Ulkomaalaisen työnteon ilmoittaminen (kolmansien maiden kansalaiset)

Ulkomaalaislain 86a § 2 momentin mukaan työnantajan, joka ottaa palvelukseensa muun kuin unionin kansalaisen, tähän rinnastettavan tai tämän perheenjäsenen, tulee viivytyksettä toimittaa TE-toimistolle työsopimuslain 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettu selvitys työnteon keskeisistä ehdoista, vaikka työnteke ei TE-toimiston kannanottoa tarvitsekaan.

Tiedot vie ulkomaalaisrekisteriin Pirkanmaan TE-toimiston työlupayksikkö, mutta ne voidaan jättää myös paikalliseen TE-toimistoon edelleen toimitettavaksi.

Elinkeinonharjoittajan oleskelulupa

Elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan henkilöä, joka harjoittaa elinkeinoa tai ammattia omissa nimissään tai on yritys vastuun kannalta tällaiseen henkilöön rinnastettava:

- yksityinen elinkeinonharjoittaja (toiminimi)
- avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies
- osuuskunnan jäsen, jos rajaton lisämaksuvelvollisuus

Maahanmuuttovirasto tekee oleskelulupapäätöksen ELY-keskuksen osaratkaisun jälkeen. Osaratkaisupyynnöt toimitetaan Uudenmaan ELY-keskukselle. Uudenmaan ELY-keskus pyytää alueelliselta (tässä tapauksessa Varsinais-Suomen) ELY-keskukselta arvion elinkeinotoiminnan kannattavuudesta, hakijan toimeentuloa koskevien edellytysten täytymisestä sekä siitä, onko elinkeinonharjoittaminen tilapäistä vai jatkuvaa. Alueellinen ELY-keskus toimittaa arvion Uudenmaan ELY-keskukselle, joka tekee osaratkaisun.

Keväällä 2018 elinkeinonharjoittajan oleskelulupa on muuttumassa yrittäjän oleskeluluvaksi. Tällöin kaikki yritys muodot (uutena esim. osakeyhtiöt) tulevat saman menettelyn piiriin.

Alueellisen työlupalinjauksen valmistelu ja voimassaolo

Varsinais-Suomen ELY-keskuksen alueen työlupalinjausta on valmisteltu yhteistyössä ELY-keskuksen ja TE-toimiston asiantuntijoiden kanssa. Tämän lisäksi linjausta on käsitelty TE-toimiston TY-neuvottelukunnassa 7.2.2018. Neuvottelukunnan jäsenille ja heidän taustaorganisaatioilleen on annettu mahdollisuus kommentoida linjausluonnosta myös sähköisesti.

Alueellisen työlupalinjauksen päivytystarve työvoiman saatavuusharkinnan osalta arvioidaan aina Varsinais-Suomen ammattibarometrin laatimisen yhteydessä kaksi kertaa vuodessa. Muilta osin muutostarpeita käsitellään maahanmuuttoasioiden toimikunnassa tai TY-neuvottelukunnassa vuosittain.

Tämä Varsinais-Suomen alueellinen työlupalinjaus tulee voimaan 28.3.2018.

Ylijohtaja

Kimmo Puolitaival

Yksikönpäällikkö

Martti Rantala

Linkkejä ja yhteystietoja:

Varsinais-Suomen työlupalinjauksen valmistelu: Työelämäpalvelujen asiantuntija Hannu Lehti;
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi, puh. 0295 022 601

Pirkanmaan TE-toimiston työlupapalvelut, PL 587, 33101 Tampere, puh. 0295 045 502 (klo 9-11) tyoluvat.pirkanmaa@te-toimisto.fi

Maahanmuuttovirasto: <http://www.migri.fi/tyoskentely-suomessa.fi>

Aluehallintovirasto (työehtojen valvonta): <http://www.tyosuojelu.fi/tyosuhde/ulkomainen-tyontekija>